

A 100 ÉVES IGNOTUS

Egy évszázaddal ezelőtt, 1869 november 2-án született és két évtizeddel ezelőtt, 1949 augusztus 3-án halt meg a kiváló költő-író, a bátor irodalompolitikus és csalhatatlan izlésű kritikus, aki az egész hivatalos Magyarországgal szembeszállt az új magyar irodalom érvényesüléséért. Ignotus, családi nevén Veigelsberg Hugó, a Pester Lloyd főszerkesztőjének fia, kora egyik legműveltebb embere, legkiválóbb esztétikusa és az új jelenség egyik legmegértőbb bírálója volt. Ady Endre az új irodalom "literátus vezérének", Schöpflin Aladár "a megújulás szellemi irányítójának", Babits Mihály pedig kimagasló költőnek és novellairónak vallotta. Még az "ellenség", a reakció nagyhatalmu képviselői is elismerték kivételes tehetségét. Pedig Ady után őt támadták a legtöbben.

Ignotus egész fiatalon a Hét című haladó folyóirat és az ellenzéki Magyar Hírlap munkatársa lett. Jogi tanulmányainak befejezése után, mint riporter, beutazta Németországot, a Balkánt, eljutott Törökországba és Amerikába is. Huszonkét éves korában megjelent verses regényéről, a "Slemil keservei"-ről a legtekintélyesebb kritikus, Gyulai Pál is elismerő kritikát írt. A modern nagyvárosi ember hangulatait és érzelmeit kifejező versei és lírai elbeszélései ugyancsak nagy feltűnést keltettek. Ignotus legfőbb értéke mégis esszéiben, szubjektív hangú bírálataiban és szenvedélyes hangú irodalmi vitáiban mutatkoztak meg.

Fellépésekor, a XIX. század végén a magyar irodalomban elburjánzott az epigonizmus és az új tehetségeket guzsbakötő, tulhajtott "népi-nemzeti" irányzat. A félféudális ország urai és irodalmi kiszolgálóik nem akarták tudomásul venni, hogy a társadalom összetétele megváltozott, s a polgársággal és az öntudatra ébredt ipari proletáriátussal egyidejűleg új irónemzedék is született, amely az ő életformájukat kívánta kifejezni.

Ignotus az elsők között állt az egyéni módon kibontakozó, nemzetietlennek és kozmopolitának bélyegzett fiatalok mellé, és kifejtette, hogy eredetiségük nem megtagadása, csupán kitágítása a magyar irodalom régi kereteinek. A témaválasztás és a kifejezési mód, a formák megválasztásának teljes szabadágát követelte számukra. Szívesen és következetesen harcolt az írói szabadság és a városi költészet elismeréséért. 1906-ban, hogy teret biztosítson az újhangu fiataloknak, megalapította Szerda című, rövidéletű folyóiratát, amelynek célkitűzései megegyeztek az új irodalom másik nagy harcosának, Osvát Ernőnek egy évvel előbb megszünt Figyelő-jével.

Az anyagi körülmények és a közönség közönye miatt 1908-ig kellett várni, amíg hosszas előkészületek után végre megjelenhetett a fiatalok legtekintélyesebb irodalmi folyóirata, a Nyugat, amelynek szerkesztője Osvát Ernő és Fenyő Miksa, főszerkesztője pedig a nagy tekintélynek örvendő Ignotus lett. A nagyszerű irodalompolitikus itt folytatta másfél évtizede elkezdett harcait a szabad, európai színvonalu, új magyar irodalom elismeréséért. Ez a sokoldalú irodalmi vezető Kazinczy Ferenc nyomdokain haladva, szenvedélyesen küzdött tovább a Nyugat által képviselt újhangu, merész irodalomért, amelynek létjogosultságát az elsők között ismerte fel. Az irodalom harcos, de magát a napi politikától távortartani igyekvő vezére a háboru borzalmai közepette nyíltan háboruellenes lett. Bár nem a szocializmus, hanem az őszinte liberalizmus és a polgári forradalom eszményeinek megvalósulásáért küzdött, 1919-ben, az ellenforradalom győzelme után elhagyva hazáját, az önkéntes emigrációt választotta. Neve csak Osvát tragikus halála után, 1929-ben került le a Nyugat-ról, de ő maga csak felszabadulás után, 1949 végén, nagybetegen tért vissza Magyarországra. A magyar irodalommal való kapcsolata azonban bécsi, berlini és - a hitlerizmus idején - amerikai emigrációja idején sem szakadt meg. Mindvégig figyelemmel kísérte az új irodalmat, és megmaradt az új tehetségek nagy felfedezőjének. József Attilára már a "Tiszta szívvel" című versének megjelenése után felhívta a figyelmet, és ő fedezte fel a még kiforratlan Radnóti Miklós költői tehetségét is. Emigrációban jelent meg "Olvasás közben" című műve, válogatott verseinek és novelláinak egy-egy kötete és "A Nyugat utja" című vitairata is.